YOSHLAR TAFAKKURIDA TARIXIY XOTIRANI MUSTAHKAMLASHDA TA’LIM TIZIMINING ROLI

Pulatov Baxodir Abduraupovich
Falsafa fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Farg‘ona davlat universiteti Harbiy ta’lim fakulteti
Maxsus tayyorgarlik sikli boshlig‘i rezervdagi podpolkovnik
Saparbayev Umrbek O‘tkirbek o‘g‘li
Farg‘ona davlat universiteti harbiy ta’lim fakulteti 2-bosqich talabalari.

Annotatsiya: *Ushbu maqolada yoshlar ongida tarixiy xotirani shakllantirish va mustahkamlashda ta’lim tizimining o‘rni yoritib berilgan. Globallashuv davrida yosh avlodning tarixiy ongini shakllantirish, milliy qadriyatlarni targ‘ib qilish, ajdodlar merosini qadrlash orqali ularni barkamol shaxs qilib tarbiyalash masalalari ko‘rib chiqilgan. Tarixiy darslar, ekskursiyalar, zamonaviy texnologiyalar va interaktiv metodlar yordamida yoshlarning tarixga bo‘lgan qiziqishini oshirishning samarali yo‘llari tahlil qilingan.*

Kalit so‘zlar: *tarixiy xotira, ta’lim tizimi, yoshlar, milliy qadriyatlar, vatanparvarlik, tarbiya.*

KIRISH

Bugungi globallashuv va tez o‘zgarayotgan axborot makonida yoshlar ongini sog‘lom, mustahkam tarixiy xotira asosida shakllantirish jamiyat oldidagi eng muhim vazifalardan biridir. Tarixiy xotira – bu nafaqat o‘tmishdagi voqealarni eslab qolish, balki ularni chuqur anglab, hozirgi hayotda o‘z aksini topishini ta’minlovchi ijtimoiy-madaniy hodisa hisoblanadi. Yosh avlodning tarixga, milliy qadriyatlarga, o‘zlikni anglashga bo‘lgan munosabati bevosita tarixiy xotiraning shakllanganlik darajasiga bog‘liq.

Bugungi kunda yoshlar orasida tarixiy bilimsizlik, tarixiy voqealarga befarqlik holatlari, ayrim noto‘g‘ri axborotlar ta’sirida shakllangan qarashlar kuzatilmoqda. Bu esa jamiyatda milliy o‘zlik, birlik va ijtimoiy barqarorlikka salbiy ta’sir ko‘rsatishi mumkin. Shu sababli, yoshlar ongida tarixiy xotirani shakllantirish, uni chuqurlashtirish va mustahkamlash ta’lim tizimining eng muhim yo‘nalishlaridan biri sifatida namoyon bo‘lmoqda.

Ta’lim – bu nafaqat bilim berish, balki tarbiyalash, dunyoqarashni shakllantirish va milliy qadriyatlarni yosh ongiga singdirish vositasidir. Maktabgacha ta’limdan tortib oliy ta’lim bosqichigacha bo‘lgan barcha jarayonlarda tarixiy ongni uyg‘otish, tarixiy voqeliklarni to‘g‘ri tushuntirish, tarixiy shaxslar merosini chuqur o‘rganish orqali yoshlar qalbida Vatanga sadoqat, milliy g‘urur va faxr tuyg‘ulari kuchayadi.

Shu ma’noda, ushbu maqola doirasida ta’lim tizimining yoshlar ongida tarixiy xotirani mustahkamlashdagi o‘rni, vositalari, metodik yondashuvlari hamda mavjud muammolar va ularning yechimlari ijtimoiy-pedagogik jihatdan tahlil qilinadi. Mavzuning dolzarbligi shundaki, tarixiy xotira va ta’lim uyg‘unligi orqali barkamol, mas’uliyatli, o‘z millatiga sadoqatli avlodni tarbiyalash mumkin.

ASOSIY QISM

Tarixiy xotira nima va u yoshlar tarbiyasida nima uchun muhim?

Tarixiy xotira – bu xalqning o‘z tarixini, o‘tmishdagi muhim voqea va shaxslarni eslab, ularni qadrlab yashashi demakdir. Tarixiy xotira orqali inson o‘z millatiga, vatani va xalqiga bo‘lgan mehr-muhabbatini mustahkamlaydi. Ayniqsa, yosh avlodning ongida tarixiy xotirani shakllantirish – ularni vatanparvar, g‘ururli, o‘zlikni anglaydigan shaxs qilib tarbiyalashda muhim o‘rin tutadi.

Yoshlar o‘z xalqining tarixini chuqur bilsa, o‘z madaniyati, qadriyatlari bilan faxrlansa, ularni asrash va davom ettirishga harakat qiladi. Shu sababli ta’lim tizimida tarixiy xotirani mustahkamlash juda zarur.

Ta’lim tizimining tarixiy xotirani shakllantirishdagi o‘rni

Ta’lim – yoshlar ongini shakllantiradigan asosiy tizimdir. Maktab, kollej yoki universitetlarda tarix fanini o‘qitish orqali o‘quvchilarga o‘z xalqining bosib o‘tgan yo‘li, buyuk ajdodlari, tarixiy voqealar haqida bilim beriladi.

Bugungi kunda quyidagi yo‘llar orqali tarixiy xotira mustahkamlanmoqda:

Tarix darslari orqali: Darslarda tarixiy mavzularni chuqur o‘rganish, tarixiy shaxslar haqida batafsil ma’lumot berish.

Tarixiy tadbirlar orqali: Mustaqillik bayrami, 9-may – Xotira va qadrlash kuni kabi tarixiy sanalarni nishonlash orqali yoshlar ongida tarixga hurmat uyg‘otiladi.

Muzey va tarixiy joylarga ekskursiyalar: O‘quvchilar tarixni faqat darslikdan emas, ko‘rish, eshitish va his qilish orqali o‘rganadilar.

Film va hujjatli ko‘rsatuvlar: Tarixiy mavzularda tayyorlangan filmlar yoshlar uchun qiziqarli va esda qolarli bo‘ladi.

Zamonaviy ta’limdagi yangi yondashuvlar

Bugungi kunda darslarni interfaol va qiziqarli usulda o‘tkazish tarixni o‘rganishga bo‘lgan qiziqishni oshiradi. Misol uchun:

Savol-javoblar, munozaralar: O‘quvchilar tarixiy voqealarni muhokama qilish orqali voqealarning mohiyatini tushunib yetadilar.

Rolli o‘yinlar: Tarixiy shaxslarning rolini ijro qilish orqali tarixiy voqealarni chuqurroq his qilishadi.

Loyiha ishlari: O‘quvchilar tarixiy mavzularda prezentatsiya tayyorlab, o‘z fikrini ifoda etadi.

Raqamli texnologiyalar: Virtual ekskursiyalar, tarixiy video darslar, onlayn viktorinalar orqali tarixni o‘rganish zamonaviy va oson bo‘lmoqda.

Ba’zi muammolar va ularni hal qilish yo‘llari

Afsuski, ba’zida tarix darslari quruq ma’lumotlar asosida o‘tiladi, bu esa o‘quvchilarni zeriktiradi. Shuningdek, ba’zi yoshlar tarixga befarq qarashadi. Buning oldini olish uchun:

Darslar qiziqarli va jonli o‘tkazilishi kerak;

O‘qituvchilar yoshlar bilan do‘stona munosabatda bo‘lishi, ularni rag‘batlantirib borishi zarur;

Tarixni o‘rganishga mehr uyg‘otadigan tadbirlar ko‘paytirilishi kerak.

XULOSA

Bugungi globallashuv davrida ayrim yot g‘oyalar, ma’lumotlar va noto‘g‘ri tarixiy talqinlar yosh ongini chalg‘itishi mumkin. Bu esa o‘z navbatida, tarixiy xotirani susaytiradi, milliy g‘ururni pasaytiradi. Shuning uchun o‘quv dasturlarini yangilash, tarixiy mavzularni zamon bilan uyg‘unlashtirish, yoshlar bilan individual ishlash orqali ularning tarixga bo‘lgan qiziqishini oshirish bugungi kunning dolzarb vazifalaridandir.

Kelajakda tarixiy xotirani mustahkamlash yo‘lida:

o‘qituvchilar malakasini oshirish,

interaktiv darslar sonini ko‘paytirish,

tarixiy joylarga ekskursiyalarni muntazam o‘tkazish,

madaniy meros obidalarini o‘rganish va targ‘ib qilish ishlari yanada kuchaytirilishi zarur.

Xulosa qilib aytganda, ta’lim tizimi orqali shakllanadigan tarixiy xotira – bu yoshlar ongini mustahkamlovchi asos, Vatanga sadoqat, milliy birlik va barkamol jamiyatni qurishning muhim kafolatidir. Tarixini bilgan va uni qadrlagan yosh hech qachon yo‘ldan adashmaydi, aksincha, o‘z yurtining fidoyi farzandi bo‘lib voyaga yetadi.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. Jo‘rayev, M. A. Tarixiy xotira va ijtimoiy ong: zamonaviy yondashuvlar.Toshkent: “Fan va taraqqiyot”, 2023. – B. 17–34.

2. Yusupova, D. Sh. Ta’lim tizimida milliy o‘zlikni shakllantirishning pedagogik asoslari.Toshkent: “O‘qituvchi”, 2021. – B. 52–68.

3. Mamatqulov, A. M. Globallashuv sharoitida yoshlar ongida tarixiy ong va vatanparvarlikni shakllantirish. Samarqand: “Ilm ziyo”, 2022. – B. 38–49.

4. Mirzayev, R. H. Yangi O‘zbekiston va ma’naviyat: yoshlar tarbiyasining asosiy yo‘nalishlari. Toshkent: “Ma’naviyat”, 2023. – B. 26–40.

5. Abdurahmonova, N. I. Tarixiy merosni o‘rganish orqali yoshlar ma’naviyatini yuksaltirish. Buxoro: “Buxoro universiteti nashriyoti”, 2020. – B. 70–81.

6. Qodirova, G. M. Ta’limda tarixiy ongni shakllantirishning zamonaviy metodlari.Andijon: “Pedagog nashriyoti”, 2022. – B. 45–59.

7. Tursunov, Z. A. Tarix fanini o‘qitishda innovatsion yondashuvlar.Namangan: “Ilmiy izlanish”, 2021. – B. 33–48.

8. “Yoshlar tafakkurida harbiy qahramonlik idealini shakllantirishning ijtimoiy-falsafiy jihatlari” nomli dissertatsiya B.A.Pulatov